

Maandag 27 november 1916 – ochtendeditie

Over de grens gekomen.

Men meldt ons uit Maastricht, dat er de laatste dagen vele jonge Belgen over de grens zijn gekomen. Gistermorgen zouden 60 jonge Belgen een Duitse grenswacht omver hebben geworpen en bij Eijsden over de grens zijn gekomen.

Belgisch Kongo-leningen.

Omtrent de lening van ongeveer 4 miljoen pond, die België in Engeland opneemt, onder verpanding van het totale vermogen en de inkomsten van de Kongostaat, en de verpanding aan Engeland van een deel van Belgisch Kongo en speciaal van de kopermijnen in Katanga, als waarborg voor een in Engeland op te nemen renteloze Belgische lening, weet de Frankfurter Zeitung mede te delen, dat het twee op zichzelf staande financiële transacties zijn.

Naar aanleiding van het bericht, dat België in Engeland een lening van vier miljoen pond sterling heeft aangegaan met Kongo als onderpand – onder onze financiële mededelingen zal men zien, dat er van twee leningen sprake is – schrijft de Kölnische Zeitung, dat Engeland hiermee de hand legt op Kongo.

Maandag 27 november 1916 – avondeditie

De wegvoering van Belgen naar Duitsland.

“Massen-Deportation”

Met een enkel woord hebben wij onlangs de vraag reeds aangestipt, of het wegvoeren van duizenden Belgen uit hun

vaderland, teneinde ze in Duitsland gedwongen arbeid te doen verrichten, in overeenstemming is met het volkenrecht. De vraag is tot nu toe “beslist” met een vaag beroep op “de letter en de geest van het volkenrecht”, doch men verzuimde, de “letter” aan te wijzen, en de “geest” te verklaren. Wij mogen er daarom thans een ogenblik uitdrukkelijk bij stilstaan.

De beantwoording van de vraag is niet zo gemakkelijk als velen haar trachten te doen schijnen. Vooreerst heeft men bij het ontwerpen en vaststellen van de bepalingen over de rechtstoestand in geoccupeerd gebied, noch te Brussel in 1874, noch op de vredesconferenties, gedacht aan deportaties van niet-militairen op grote schaal, zoals Duitsland nu goed vindt aan de terecht diep ontstelde wereld te doen aanschouwen. Het instituut van deze “Massen-Deportation” is evenmin als zoveel andere verschijnselen, die karakteristiek zijn voor deze grote oorlog, geregeld (en zal dat naar wij hopen ook nooit anders worden, dan in de vorm van een uitdrukkelijk verbod). Bovendien kunnen wij, gelijk wij reeds vroeger hadden opgemerkt, hier niet met volkomen kennis van zaken spreken. Tenslotte kan uit de aard der zaak de rechtsverhouding tussen de occuperende overheid en de bevolking van het bezette gebied niet zo scherp afgebakend worden als dat bij de verhouding tussen overheid en onderdanen in normale vreedstijd het geval is; dat met name art. 43 van het deze gehele materie beheersend Haagse landoorlogreglement de “feitelijke” overheid een zekere mate van vrijheid bij het bewind over het bezette gebied moest laten, kan de Nederlander niet verwonderen, die thans telkens kan ondervinden, hoe in abnormale tijden als deze zelfs in een onzijdig land de overheid, soms de militaire, heel wat meer kan doen en laten ten opzichte van de burger dan in gewone tijden.

Rekening houdend met de reserves mag er, wat de gedwongen arbeid in België zelf betreft, aandacht op worden gevestigd, dat deze

is in overeenstemming met art. 52 van het landoorlogreglement voor zover hij strekt tot “voorziening in de behoeften van het bezettingsleger” – door de eerste vredesconferentie opzettelijk scherp uitgedrukte bepaling – en voor zover hij niet de verplichting meebrengt “om aan de krijgsverrichtingen tegen het vaderland deel te nemen.”

Beantwoordt de in België opgelegde arbeid aan deze voorwaarden? Wij weten het niet met zekerheid, maar vermoeden van niet: de Duitsers vorderen immers bij de maatregelen, die het hier geldt, geen diensten op, zoals ze bv. in het begin van de oorlog wel deden, maar de maatregel wordt genomen om werklozen te doen werken, wat op zichzelf reeds waarschijnlijk maakt, dat het hier gaat om heel wat anders, in elk geval meer dan de bevrediging van de behoeften van het bezettingsleger.

Hoe is het nu met de deportatie en gedwongen arbeid in Duitsland gesteld? Wij zagen reeds, dat men bij het maken van de bepalingen voor bezet gebied niet met de mogelijkheid van “Massen Deportation” van niet-militairen heeft gerekend; de regeling van de rechtstoestand der “population d’un territoire occupé”, welke uitdrukking herhaaldelijk gebezigd wordt in het Haagse reglement, doet veeleer aannemelijk zijn dat volksverhuizingen zoals het hier geldt, geheel vreemd zijn aan de bedoeling van het Haagse verdrag, nog afgezien van de vraag, of stellige beloften, aan Belgische of ook Nederlandse overheden gedaan, eigenlijk de zekerheid hadden moeten schenken, dat deportaties nimmer zouden plaats hebben. Beveelt de occupant deze nu toch, dan kan hij de van het gewone landsrecht afwijkende maatregel in elk geval alleen nemen “en respectant, sauf empêchement absolu, les lois en vigueur dans le pays”, zoals art. 43 zegt. Deze woorden laten zeker ruimte voor uiteenlopende appreciatie; maar wat wij over de “volstreckte verhindering” om de Belgen “met eerbiediging van de in hun land

geldende wetten” van Duitse kant lazen, maakt toch zeker niet de indruk, dat een onpartijdig rechter zich daardoor zou laten overtuigen.

Mogen gedeporteerde Belgen in Duitsland tot arbeid gedwongen worden? Op het ogenblik, dat de Duitse regering alle niet voor de gewapende macht opgeroepen mannen tussen 17 en 60 jaar zegt nodig te hebben voor vaderlandse hulpdienst, waarmee zij bedoelt alle takken van dienst alsmede bedrijven, die voor de oogmerken van de oorlogvoering en volksverzorging rechtstreeks of onrechtstreeks van belang zijn (Wolff), nu dus de door de Britse regering reeds lang geanticiperde toestand, dat de gehele mannelijke bevolking, die kan werken, in Duitsland aan de oorlog meewerkt, met zoveel woorden op het punt staat om in een wet te worden neergelegd – nu komt het ons voor, dat de tewerkstelling van duizenden Belgen in Duitsland moeilijk als iets anders kan worden opgevat, dan als het hun dwingen deel te nemen aan krijgsverrichtingen, gericht tegen hun land,” iets dat het landoorlogreglement uitdrukkelijk verbiedt. Men mag te eerder hopen, dat ook te Berlijn een zodanige zienswijze zal worden begrepen, waar “une pensée humaine de civilisatrice”, de Duitse regering ertoe geleid heeft, in 1907 voor te stellen, het voorschrift door verplaatsing naar art. 23 zo algemeen mogelijk te maken en een Oostenrijks voorstel, om het verbod te bewerken tot het dienen als “vechtsoldaat” toch mede door toedoen van Duitsland is verworpen.

De deportaties geven ons nog tot een tweetal opmerkingen aanleiding. Vooreerst, hoe komt het dat er zo’n grote werkloosheid in België heerst? Voor een groot deel is dat zeker te wijten aan de Duitse “Massen Requisitionen”, waarbij in flagrante strijd met art. 32 van het landoorlogreglement grondstoffen en machines uit België naar Duitsland zijn weggehaald. Op geoccupeerd terrein, waar Duitsland de baas is, zondigt het even goed tegen het volkenrecht als de Entente dat op haar privaatdomein doet, ook al blijken de Duitse

ongerechtigheden niet zo onmiddellijk naar buiten als die op zee. Ons Oranjeboek van oktober 1915 (blz. 28) heeft er echter reeds de aandacht op gevestigd. Het ene kwaad doet nu ook hier het andere volgen: nadat de Duitsers eerst alles gedaan hebben om met klaarblijkelijke schending van het landoorlogreglement de Belgen tot werkloosheid te doemen, worden deze nu weer in Duitsland te werk gesteld op een wijze, die al evenmin door de beugel kan, en die bovendien in strijd met art. 46 “de rechten van het gezin” miskent, iets wat de overtreder lang pleegt aangerekend te worden.

In de tweede plaats, wat te doen om de arme Belgen te helpen? Voor het ogenblik verwachten wij het meest van het steeds zwellende koor, waarin uit de neutrale landen de Duitsers de afschrikking toegedonderd wordt, die de deportaties alom gaande maken! Wij hebben getracht aan te tonen, dat de openbare mening het recht geheel op haar zijde heeft. Helpen de protesten niet, dan ligt op België's bondgenoten de plicht, ervoor te zorgen, dat bij de vrede het juiste beginsel, neergelegd in art. 3 van het landoorlogverdrag, nl. dat de partij, die het Haagse reglement schendt, de daardoor geleden schade moet vergoeden, ook en vooral wat de Massendeportationen betreft, behoorlijk tot zijn recht zou komen tegenover het land, dat gemeld voorschrift in 1907 deed aannemen.

Naar wij vernemen, heeft het kamerlid, de heer Duijs, heden naar aanleiding van de door hem tot de minister van buitenlandse zaken gerichte vragen nopens de wegvoering door de Duitsers van Belgen uit het bezette gebied, een onderhoud gehad met minister Loudon in diens kabinet.

Vlaamse gemeenten.

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft tot aanvulling van de Belgische Koninklijke besluiten van 31 mei 1891 en van 10 januari 1896 de volgende verordening afgekondigd:

In uitvoering van artikel 1 der wet van 3 mei 1889 op het gebruik der Vlaamse taal in strafzaken en met het oog op de uitslag der volkstelling van 31 mei 1910 verorden ik ter aanvulling van de Koninklijke besluiten van 31 mei 1891 en van 10 januari 1896, het volgende:

Artikel 1. Volgende gemeenten zijn verder gevoegd bij de gemeenten, tot dusver opgegeven als Vlaamse gemeenten in de zin van artikel 1 der wet van 3 mei 1869:

- 1) Provincie Brabant: Brussel, Schaarbeek, Sint-Gillis, Sint-Joosten-Node, Molenstede, Sluizen.
- 2) Provincie Henegouwen: Lettelingen, Mark-bij-Edingen.
- 3) Provincie Limburg: Herstappe.
- 4) Provincie Luik: Aubel, Roost-Krenwik.

Artikel 2. Het hoofd van het burgerlijk bestuur (Verwaltungschef) bij de gouverneur-generaal is belast met de uitvoering van deze verordening.

Uit Essen wordt aan De Grondwet gemeld: Het gaat hier hoe langer hoe slechter met de aanvoer en de verkoop van levensmiddelen; vlees is er bijna niet meer te verkrijgen en wat er is wordt dikwijls tegen zeer hoge prijzen verkocht. Twaalf frank per kilo rundvlees is een prijs, welke bijna niemand kan betalen. Uit de aard der zaak wonen hier nogal veel Hollandse onderdanen, welke natuurlijk onder dezelfde omstandigheden moeten leven. Zij kunnen door bemiddeling van het bureau tot uitvoer in Den Haag 4 kg producten per hoofd en per maand uit Holland invoeren, doch dan van elk

product slechts 1 kg terwijl het dan als geschenk van familie in de eerste graad moet worden toegezonden.

Dat die hoeveelheid in de verste verte niet toereikend is behoeft geen betoog, afgezien nog van de vele en langdurige formaliteiten, welke vervuld moeten worden, voordat gunstig op een desbetreffend verzoek wordt beschikt. Weliswaar kunnen de Nederlanders naar Holland overkomen, doch verschillende personen moeten dan hier hun huis en goed achterlaten, wat zeer bezwaarlijk is en uit de aard der zaak veel kosten meebrengt.

De hoop op spoedige beëindiging van de oorlog weerhoudt de meesten zich de grote uitgaven van de overkomst te getroosten.

Tot overmaat van ramp gaan dikwijls wagons met levensmiddelen verder het bezette gebied in, zonder dat de inwoners kans krijgen om zich van het hoognodige te laten voorzien. De druk wordt aldoende onhoudbaar.